

STRMAC PRIBIĆKI

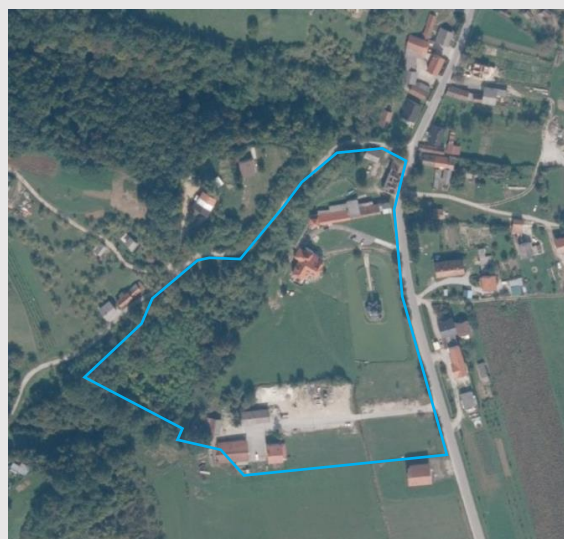
---

1. OPĆI I ADMINISTRATIVNI PODACI

Županija	Zagrebačka
Grad/općina	Općina Krašić
Naselje	Strmac Pribički
Katastarski podaci	k.č. br. 5088/11, 5089, 5090/2, 5090/3, 5091/2, 5092, 5093, 5094/1, 5094/2, 5094/3, 5095, k.o. Pribić
Naziv	Kompleks dvora i kapele Sv. Marije
Nadležnost	Konzervatorski odjel u Zagrebu
Glavna datacija	1912./1914.
Naručitelj	Grkokatolička biskupija (biskup J. Drohobeczky)
Vlasništvo	Grkokatolička biskupija
Pravni status	Z-2067
Namjena	Bez namjene

Povijesni katastar imanja iz 1860., zona zaštite na DOF podlozi

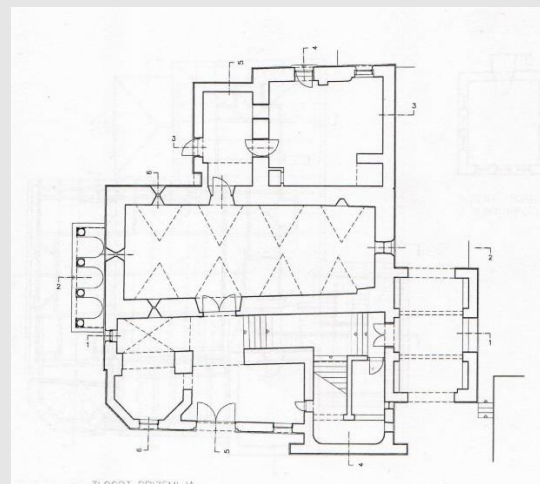
2. SMJEŠTAJ, ORGANIZACIJA I SASTAVNICE CJELINE

Jednokatni dvorac s gospodarskim zgradama, kapelom i ribnjakom smješten je na travnatom platou u podnožju žumberačkog gorja, sa zapadne strane južnog ulaza u naselje Strmac Pribički. Dominanta i atrakcija ove cjeline je kapela izgrađena na umjetnom otočiću, okružena vodom umjetnog ribnjaka, dok se dvorac, kojeg trijem s terasom povezuje s izduljenom gospodarskom zgradom, nalazi u samom podnožju brijega. Ovo je reprezentativni dio nekada veće cjeline koja je u stražnjem dijelu izduljene prizemnice imala gospodarsku zonu od koje su danas djelomice sačuvane gospodarske građevine.

2.1. DVORAC

Dvokatni dvorac asimetrična razvedena tlocrta ima visoko višedijelno krovšte, dok dvokatni pravokutni toranj na sjeverozapadnom uglu zaključuje visoko četverostrešno krovšte. Današnje stanje formira se dogradnjom i proširenjem starije kurije L tlocrta 1914. godine. Najstariji sloj razabire se u prizemlju gdje se nalazi izduljena pravokutna dvorana bačvastoga svoda i još jedna pačtvorinasta prostorija s njene južne strane. Duž sjevernoga zida spomenute prostorije proteže se stari trijem s ostacima križno bačvastog svoda na kojeg je nadovezuje naknadno dograđeni ulazni prostor i stubište prema sjeveru te još jedan ulaz sa zapadne strane. Tlocrtni raspored kata ne razlikuje se značajnije od prizemlja mada se forma prvotne kurije u njemu gubi. Današnji je raspored spoj zahvata s početka 20. stoljeća (S. Podhorsky) i kasnije adaptacije iz 1966. godine.

U južnom dijelu iznad svođene dvorane prizemlja smještene su tri prostorije kojima se pristupa iz uzdužnog hodnika koji ponavlja tlocrtnu formu trijema (hodnika) u prizemlju i predstavlja komunikacijsku jezgru etaže. Vezan je i za dvokrako reprezentativno stubište, koje je smješteno unutar zidova tornja, kao i za prostranu lođu koja je orijentirana na sjever. Prizemlje je svođeno bačvastim svodom sa susvodnicama i križno-bačvastim svodom (sloj stare kurije) te ravnim stropovima, dok su sve katne prostorije zaključene ravnim stropovima.

Kompletna vanjština izvedena je prema projektu Stjepana Podhorskog. Sjeverno ulazno i glavno pročelje oblikovano je s najviše detalja. Polukružno zaključeni portal naglašen je konkavnom formom i stilizacijom kvadara u žbuci, arkada lože ističe se kružnim stupovima sa stiliziranim kapitelima zagasito crvene boje (izvedenima u umjetnom kamenu, finim kulirom) koji podržavaju lučne forme naglašene urezima u žbuci. Parapetne zone lože dekorirane su motivom romba koji se ponavlja i na razdjelnoj traci koja kontinuirano teče duž svih pročelja. Pročeljni plašt tornja naglašen je visećim arkadicama i trodijelnim prozorima lučnoga zaključka. Ostala su pročelja znatno jednostavnije oblikovana, bez dekorativnih elemenata, zaglađena žbukom. Osim dva razdjelna vijenca, diskretna plastika u vidu rozeta ili stiliziranih kvadara vezana za prozorske otvore. Uz istočno pročelje izgrađena je altana s kovano željeznom ogradom koju podržavaju četiri stupa izvedena u umjetnom kamenu. Na ovom se pročelju, između prozora potkrovlja, nalazi biskupski grb.

Trijem s terasom definira zapadnu stranu reprezentativnog prostora kompleksa povezujući dvorac s nekadašnjom gospodarskom zgradom. Sastoji se od zida i arkadno vezanih stupova koji podržavaju sedam polja križno bačvastoga svoda. Povišen je za nekoliko stuba u odnosu na kotu terena jednako kao

i izduljena prizemnica s kojom se spaja. Akcenti njegova oblikovanja su stupovi crvenkaste boje (fini kulir) sa stiliziranim kapitelima u umjetnom kamenu. Na plohamo između lukova su „rigači“ u oblicima životinjskih glava kojima otječe voda s terase, dok je parapet terase naglašen betonskim kuglama koje prate ritam stupova i „rigača“.

Oprema interijera iz vremena formiranja dvorca 1914. godine velikim je dijelom očuvana. Osim prozorske i velikog dijela vratne stolarije, sačuvane su podne obloge od keramičnih pločica, uređenje stubišta s ogradom, konzolama i stubama od umjetnog kamena te reprezentativnom stolarijom trodijelnog prozora.

2.2. GOSPODARSKE ZGRADE

Najočuvanija je izduljena zidana prizemnica s rubnim „kulama“ mansardnog krovišta, koja s dvorcem, trijemom i kapelom formira reprezentativni dio kompleksa. Njen prostorni koncept čini niz međusobno povezanih prostorija. Nekada je u središtu ove zgrade bio prolaz koji je povezivao prednji reprezentativni dio cjeline sa stražnjim gospodarskim prostorom. Danas je velikim dijelom adaptirana za potrebe stanovanja.

Uzdužna pročelna ploha orijentirana na dvorac u izvornom je stanju bila artikulirana upuštenim pravokutnim poljima bez prozorskih ili vratnih otvora, s dekorativnim elementima romba. Ulaz je u zgradu bio na suprotnoj strani, iz gospodarske zone, a ovo je pročelje bilo prilagođeno reprezentativnom ambijentu dvorca i kapele. Rubne „kule“ su imale po tri lučno zaključena prozora na pročeljima orijentiranim na reprezentativni prostor kompleksa. Današnji prozorski i vratni otvori uzdužnog pročelja nastali su zbog prilagodbe potrebama stanovanja. Ostale gospodarske zgrade koje se nalaze u stražnjoj gospodarskoj zoni u lošem su tehničkom stanju i bez namjene.

2.3. KRAJOLIK

Kompleks je specifičan zbog uloge vode u komponiranju cjeline. Voda koja se u manjim potocima slijeva s obližnjeg brežuljka iskorištena je za formiranje umjetnoga jezera unutar kojega je na umjetnom otočiću podignuta crkva sv. Marije (sve prema projektu S. Podhorskog). Projekt kojim su bile planirane šetnice, odmorišta, nizovi i grupe stabala nije u potpunosti izveden. Od zelenila danas postoje samo travnate površine koje uokviruju dvorac i kapelu.

3. STANJE

Nakon obnove 70-ih godina prošlog stoljeća, odnosno napuštanjem tada određenog ugostiteljsko-smještajnog programa, dvorac je postupno propadao. Tijekom posljednjih desetak godina obnovljeno je krovište, što je zaustavilo započeto propadanje konstruktivnih dijelova zgrade, obnovljena su pročelja

tornja i kompletna vanjska stolarija. Uslijed neodržavanja propadaju drveni stropovi katnih prostorija kao i žbuka na ostalim pročeljima. Potrebno je izvesti drenažu temelja građevine i kanalizirati odvod vode prema jezeru. Također je potrebno u skladu s nalazima restauratorskih sondi i smjernicama nadležnog Konzervatorskog odjela obnoviti pročelja dvorca.

Trijem je u vrlo lošem stanju. Osim što mu otpada žbuka, propadaju ukrasi i nedostaju dijelovi građe, u jednom dijelu oslabljena je njegova stabilnost. Posebno ga ugrožava nalijeganje padine brijega sa zapadne strane.

Gospodarska građevina koja danas ima stambenu namjenu u zapadnom je dijelu uključujući zapadnu „kulu“ u znatno boljem stanju jer je obnovljena i uređena za potrebe stanovanja, dok je istočni dio bez namjene i u vrlo lošem stanju. Krov „kule“ je zbog opasnosti demontiran, konstrukcija je oslabljena, a pročeljna žbuka propada.

4. VALORIZACIJA

Dvorac u Strmcu Pribičkom dio je grkokatoličkog biskupskog kompleksa visokih ambijentalnih i arhitektonskih vrijednosti koji nastaje u razdoblju od 1910. do 1914. godine prema projektu poznatog zagrebačkog arhitekta Stjepana Podhorskog.

Dvorac baštini dva građevna sloja koji predstavljaju značajna razdoblja njegove povijesti kao i svjedočanstvo o stoljetnom životu na ovom prostoru. Povijest imanja seže u 17. stoljeće kada je u vlasništvu obitelji Zrinski koja podiže prvotnu kuriju, dok grkokatolici razvijaju imanje tijekom 18. i 19. stoljeća izgradnjom gospodarskih zgrada i dogradnjom kurije. Projektom Stjepana Podhorskog ova je kurija integrirana u novu stambenu građevinu unutar koje se i danas čita u osnovnom tlocrtu i dijelovima konstrukcije. Zahvatom Podhorskog dotadašnje skromnije oblikovano imanje postaje raskošnije osmišljeno te je razdijeljen rezidencijalni od gospodarskog dijela. U koncepciji cjeline voda ima važnu ulogu što doprinosi ambijentalnoj i estetskoj vrijednosti kompleksa.

U oblikovanju kompleksa evidentan je neostilski eklekticizam u kojem dominiraju elementi bizantske i romaničke arhitekture isprepleteni sa secesijskim dekorativnim vokabularom. Spoj modernog i tradicionalnog odlika je ovoga kompleksa kao i većine radova Stjepana Podhorskog. Njegov je rad prepoznat u vremenu nastanka i zajedno s radovima vodećih hrvatskih arhitekata (Lubynski, Sunko, Fischer) kompleks u Pribiću navodi se kao jedna od „pet građevina koje utvrđuju dobar glas naših arhitekata“. Značajan je i odnos Podhorskog prema zatečenom koje povezuje s novim kreacijama zadovoljavajući potrebe korištenja i suvremenog života.

Projekt uređenja kompleksa 1909. godine naručuje križevački biskup Julije Drohobeczky prema kojem će se urediti grkokatolički kompleks kakvog poznajemo danas. Grkokatolici stoljećima žive na ovom prostoru i brinu o imanju kojeg u skladu sa svojim potrebama i duhom vremena osuvremenjuju i razvijaju. Ovaj kompleks simbol je i memorija kvalitetnog života i suživota grkokatoličke zajednice sa stanovništvom katoličke vjeroispovijesti što je istaknuta osobina cijeloga žumberačkog kraja.

5. MJERE ZAŠTITE I PREPORUKE ZA OBNOVU I PRENAMJENU DVORCA I PRIPADAJUĆIH DIJELOVA KOMPLEKSA

Dvorac s trijemom, k.č. 5094/1, k.o. Pribić – stupanj zaštite: D2

Dvorac s trijemom se obnavlja primjenom konzervatorskih metoda (održavanje, sanacija, konzervacija, restauracija, restitucija, rekonstrukcija) u očuvanju volumena, artikulacije i oblikovanja pročelja, prostornog ustroja, konstruktivnih elemenata i opreme interijera. Moguće su određene intervencije u interijeru s ciljem zadovoljavanja nove funkcije. Obnavljaju se i prezentiraju elementi očuvane povijesne opreme (prozorska i vratna stolarija, keramične podne pločice, stubišna ograda i konzole, itd.).

Kapela, k.č. 5094/3, k.o. Pribić – stupanj zaštite: D1

Kapela se obnavlja primjenom konzervatorskih metoda (održavanje, sanacija, konzervacija, restauracija, restitucija) u očuvanju volumena, artikulacije i oblikovanja pročelja, prostornog ustroja, konstruktivnih elemenata i opreme interijera.

Gospodarske zgrade, k.č. 5095, k.o. Pribić – stupanj zaštite: G2

Gospodarske zgrade potrebno je obnoviti primjenom konzervatorskih metoda (sanacija, konzervacija, restauracija, restitucija, rekonstrukcija) u očuvanju volumena i artikulacije pročelja. Unutarnji prostor je moguće prilagoditi potrebama nove namjene.

Krajolik – stupanj zaštite: K3

Sve čestice unutar obuhvata zone zaštite uređivat će se održavanjem zelene zone i vodene površine u skladu s identitetskim obilježjima krajolika te mogućim novim načinom oblikovanja i novim sadržajima, bez nove izgradnje, a prema smjernicama koje donosi nadležni konzervatorski odjel.

DVORAC

D1 Primjena konzervatorskih metoda (održavanje, sanacija, konzervacija, restauracija, restitucija) u očuvanju volumena, artikulacije i oblikovanja pročelja, prostornog ustroja, konstruktivnih elemenata i opreme interijera. Moguće su minimalne intervencije u interijeru s ciljem zadovoljavanja nove funkcije. Obnavljaju se i prezentiraju elementi očuvane povijesne opreme. Sve navedeno izvodi se u skladu s detaljnijim konzervatorskim smjericama koje će se izdati na temelju konzervatorsko-restauratorskih istraživanja koje je prethodno potrebno provesti.

D2 Primjena konzervatorskih metoda (održavanje, sanacija, konzervacija, restauracija, restitucija, rekonstrukcija) u očuvanju volumena, artikulacije i oblikovanja pročelja, prostornog ustroja, konstruktivnih elemenata i sačuvanih dijelova opreme interijera. Moguće su određene intervencije u interijeru s ciljem zadovoljavanja nove funkcije. Sve navedeno izvodi se u skladu s detaljnijim konzervatorskim smjericama koje će se izdati na temelju konzervatorsko-restauratorskih istraživanja koje je prethodno potrebno provesti.

GOSPODARSKE ZGRADE

G2 Primjena konzervatorskih metoda (sanacija, konzervacija, restauracija, restitucija, rekonstrukcija) u očuvanju volumena te artikulacije i oblikovanja pročelja. Unutarnji prostor je moguće prilagoditi potrebama nove namjene. Sve navedeno izvodi se u skladu s detaljnijim konzervatorskim smjericama koje će se izdati na temelju konzervatorsko-restauratorskih istraživanja koje je prethodno potrebno provesti.

PERIVOJ

K3 Očuvanje zelene zone ili parterno uređenje bez nove izgradnje, sve usklađeno s karakterom prostora (prema konzervatorskim smjericama nadležnog konzervatorskog odjela).

6. BIBLIOGRAFIJA I DOKUMENTACIJA

Bradić, N.: Arhitekt Stjepan Podhorsky i njegov doprinos kreativnoj zaštiti spomenika kulture u Hrvatskoj, magistarski rad, Filozofski fakultet u Zagrebu, 2010., 180-194

Strmac Pribički, Grkokatolički biskupski kompleks, Konzervatorska studija s arhitektonskom dokumentacijom postojećeg stanja za dvor, trijem i sjeverni sklop kompleksa, autori: Stepinac, D., Majer Jurišić, K., Stepinac, M., Zagreb, 2016.

Izvedbeni projekt drenaže i odvodnje krovnih voda dvora u Strmcu Pribičkom, G. Montina, HIT – PROJEKT, d.o.o., Zagreb, 2016.